

паперовим картковим будиночком» [Там само, с.88-89].

«Серед вогників інтелектуальної культури, які стоять навколо школяра, вчитель мусить бути найяскравішим вогником – це другий наріжний камінь моєї педагогічної системи» [Там само, с.89].

«Чутливість духовного світу вихованця вимагає великої тонкості засобів виховного впливу. Це третій наріжний камінь моєї педагогічної системи» [Там само, с.90].

Наведені в статті думки та висловлювання видатного українського педагога-гуманіста В. О. Сухомлинського висвітлюють його позицію щодо важливості особистості вчителя-вихователя у вихованні дітей та молоді.

Перед сучасними педагогами стоїть завдання не лише вивчити й осмислити теоретичні положення та накопичений практичний досвід видатного вченого, а й творчо використовувати педагогічну спадщину В.О.Сухомлинського з метою підвищення якості виховної роботи серед дітей. Досвід великого педагога має бути використано і у вищій педагогічній школі в умовах підготовки майбутніх фахівців до самостійної навчально-виховної діяльності.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Слостенін В.А. Учитель и время// Современная педагогика. – 1990. – № 9. – С.3–4.
2. Сухомлинський В. О. Духовний світ школяра / В. О. Сухомлинський // Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. / редкол. : О. Г. Дзеверін (голова) та ін. – К. : Рад. шк., 1976 – . –Т. 1. – 1976. – С. 207 – 400.
3. Сухомлинський В. О. Лист про педагогічну етику / В.О.Сухомлинський // Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. / редкол. : О. Г. Дзеверін (голова) та ін. – К. : Рад. шк., 1976 – . –Т. 5. – 1977. – С. 591 – 600.
4. Сухомлинський В. О. Людина неповторна / В. О. Сухомлинський // Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. / редкол. : О. Г. Дзеверін (голова) та ін. – К. : Рад. шк., 1976 – . –Т. 5. – 1977. – С. 80 – 96.
5. Сухомлинський В. О. На нашій совісті – людина / В. О. Сухомлинський // Сухомлинський В. О.

Вибрані твори : в 5 т. / редкол. : О. Г. Дзеверін (голова) та ін. – К. : Рад. шк., 1976 – . –Т. 5. – 1977. – С. 203 – 217.

6. Сухомлинський В. О. Народження громадянина / В. О. Сухомлинський // Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. / редкол. : О. Г. Дзеверін (голова) та ін. – К. : Рад. шк., 1976 – . –Т. 3. – 1977. – С. 283 – 582.

7. Сухомлинський В. О. Павлицька середня школа / В. О. Сухомлинський // Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. /редкол. : О. Г. Дзеверін (голова) та ін. – К. : Рад. шк., 1976 – . –Т. 4. – 1976. – С.5 – 390.

8. Сухомлинський В. О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості / В. О. Сухомлинський // Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. / редкол. : О. Г. Дзеверін (голова) та ін. – К. : Рад. шк., 1976 – . –Т. 1. – 1976. – С. 53 – 206.

9. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський // Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. / редкол. : О. Г. Дзеверін (голова) та ін. – К. : Рад. шк., 1976 – . –Т. 3. – 1977. – С. 7 – 278.

10. Сухомлинський В. О. Слово вчителя в моральному вихованні / В. О. Сухомлинський // Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. / редкол. : О. Г. Дзеверін (голова) та ін. – К. : Рад. шк., 1976 – . – Т. 5. – 1977. – С. 321 – 330.

11. Сухомлинський В. О. Сто порад учителеві / В. О. Сухомлинський // Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. / редкол. : О. Г. Дзеверін (голова) та ін. – К. : Рад. шк., 1976 – . –Т. 2. – 1976. – С. 417 – 654

12. Сухомлинський В. О. Як виховати справжню людину / В. О. Сухомлинський // Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. / редкол. : О. Г. Дзеверін (голова) та ін. – К. : Рад. шк., 1976 – . –Т. 2. – 1976. – С. 149 – 416.

13. Сухомлинський В. О. Як любити дітей / В. О. Сухомлинський // Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. /редкол. : О. Г. Дзеверін (голова) та ін. – К. : Рад. шк., 1976 – . –Т. 5. Статті – 1976. – С. 292–308.

14. Сухомлинський В.О. Методика виховання колективу/ В.О.Сухомлинський // Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. /редкол. : О. Г. Дзеверін (голова) та ін. – К. : Рад. шк., 1976 – . –Т. 1. – 1976. – С. 403 – 637.

15. Сухомлинський В.О. Моя педагогічна система/ Публ. О.В.Сухомлинської //Рад.шк. – 1988. – №6. – С.87-91; № 7. – С.79–84; №8. С.87–91; №9 – С.86–91.

УДК 378.1

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Ірина КРИВОХИЖА (Кіровоград)

У статті розглядаються основні аспекти розвитку творчої особистості майбутнього вчителя музики як важливої складової професійного становлення фахівця.

Ключові слова: вчитель музики, творчість, творчий потенціал, педагогічна творчість, музично-виконавська діяльність.

В статье рассматриваются основные аспекты развития творческой личности будущего учителя музыки как важной составляющей профессионального становления специалиста.

Ключевые слова: учитель музыки, творчество, творческий потенциал, педагогическое творчество, музыкально-исполнительская деятельность.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Соціально-економічні зміни в Україні висувають нові вимоги як до освіти загалом, так і до професійної підготовки педагогічних кадрів. Важливіші причини цього обумовлені також новою метою освіти, оновленням змісту освіти, потребами розробки і впровадження нових технологій навчання, реалізації ряду першочергових завдань, що випливають із вимог законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», із національної доктрини розвитку освіти та цільової комплексної програми «Вчитель». У парадигмі сучасної освіти вагоме значення надається формуванню творчої, конкурентоспроможної особистості, здатної самостійно мислити і приймати відповідальні рішення. Особливого значення набуває проблема формування творчого потенціалу майбутніх учителів музики, оскільки саме музика, її творча природа дає різноманітний матеріал для вдосконалення творчої уяви, спонукає творче ставлення до своєї виконавської, професійно-педагогічної діяльності. Виконати поставлене завдання неможливо без знання того, як розвивалися теорія і практика вітчизняної освіти й школи в минулому, без осмислення й переосмислення вітчизняного педагогічного досвіду, який не тільки збагачує сучасну педагогіку новими фактами і теоретичними положеннями, а й дає змогу прогнозувати її майбутній розвиток.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання розвитку творчості займає особливе місце у багатогранній педагогічній спадщині В. Сухомлинського. «Творчість дітей – своєрідна сфера їхнього духовного життя, самовираження і самоутворення, в якому яскраво виявляється індивідуальна самобутність кожної дитини. Цю самобутність неможливо охопити якимись правилами єдиними і обов'язковими для всіх» [8, с.54]. Педагог-гуманіст виокремив педагогічні умови, додержання яких сприяє розвитку творчих потенцій дитини, сформулював концептуальні засади формування творчої особистості школяра, показав значення педагога у розвитку творчого потенціалу вихованця. В. Сухомлинський називає творчість сутністю життя в світі знань та краси. Тому одне з головних завдань кожного навчального закладу полягає в тому, «щоб навчити дитину жити в світі прекрасного, щоб вона не могла жити без краси, щоб краса світу творила красу в ній самій» [10, с.252]. Відтак, основне завдання педагога, як творця дитячої радості, на думку вченого, полягає в тому, щоб відкрити кожній дитині дорогу в світ прекрасного.

Проблема розвитку творчості педагогів досліджувалася зарубіжними та вітчизняними

педагогами у таких аспектах: професійне зростання педагогів (А. Вербицька, Н. Кузьміна, В. Сластьонін, О. Щербакова та ін.); методичні пошуки шляхів і засобів ефективного професійного становлення вчителя, розвитку творчого потенціалу (Б. Ананьєв, М. Бердяєв, С. Білозірцев, В. Рибалка.); динаміка формування творчих здібностей педагогічних працівників (А. Войченко, В. Колупаєв, В. Нікітенко); формування творчих здібностей учителів (О. Абдулліна, А. Алексюк, В. Бондар, М. Євтух, І. Зязюн, В. Козаков, Н. Кузьміна, Н. Ничкало, В. Семиченко, В. Сластьонін, В. Сухомлинський, Д. Ушинський, Б. Федоришин та ін.).

Суттєвий внесок у вивченні питань практичної підготовки майбутніх вчителів музики зробили Л. Арчажнікова, І. Боднарук, В. Бриліна, Л. Булата, С. Гладка, Ж. Дебела, Т. Єременко, Л. Ісаєва, С. Карпова, З. Квасниця, Г. Кожевников, Л. Матвеева, І. Найдьонов, Е. Печерська, Г. Яковлева та ін. Аналіз психолого-педагогічних джерел свідчить про зростання інтересу вчених до проблеми становлення духовно-творчого потенціалу майбутніх музикантів-виконавців у системі вищої мистецької освіти. Нагромаджено значний науковий і фактичний матеріал, який висвітлює різноманітні грані проблеми становлення творчого потенціалу педагога-музиканта (Е. Абдуллін, О. Алексюк, Г. Падалка, О. Рудницька, Г. Щербакова, О. Щолокова та інші), і, зокрема, майбутнього музиканта-виконавця (Л. Арчажнікова, Л. Бочкарьов, М. Давидов, Н. Згурська, М. Мойсеева, В. Муцмаєр, Г. Саїк та ін.).

Метою статті є обґрунтування значення розвитку творчого потенціалу майбутніх учителів музики у вищих навчальних закладах педагогічного спрямування.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Виходячи з аналізу педагогічної літератури, поняття «творча особистість педагога» зводиться до проблеми педагогічного таланту чи педагогічних здібностей. «Особистість – поняття багатогранне, і її характеризують не лише здібності і обдарування, та й вони не розвиваються окремо від інших притаманних людині якостей... Педагогічна творчість передбачає наявність у вчителя комплексу загальних якостей, що характеризують будь-яку творчу особистість, незалежно від виду діяльності, ерудиції, почуття нового, здатності до аналізу і самоаналізу, гнучкості і широти мислення, активності, волі, розвиненої уяви» [4, с.17].

Творчість визначається як процес діяльності людини, що створює якісно нові матеріальні й духовні цінності. Творча діяльність не містить

шаблонів, вона є проявом індивідуальності особистості. Навчити творчості взагалі неможливо, але можна й необхідно сформулювати передумови до творчої праці, закласти у структуру навчальної діяльності умови для розвитку пізнавальної активності майбутнього педагога [13, с.34].

Особливе місце творчість вчителя займає у працях В. Сухомлинського. За висловом відомого педагога, немає людей більш допитливих, невгамовних, більш одержимих думками про творчість, як учителі [9]. В. Сухомлинський називає творчість «однією з ділянок педагогічної цілини» [7, С.565], вважає, щоб її розорати на рівненькі ріллі потрібна довга, копітка праця педагога-творця. «Справжній педагогічний творчості властиві риси дослідження, творчого узагальнення своєї праці» [12, С.16]. У «Розмові з молодим директором» Василь Олександрович називає творчість глибоко особистою, індивідуальною якістю і пов'язує її із здібностями, талантом педагога. На його думку, бачення нового у педагогічній діяльності є «важливою умовою творчого ставлення до роботи» [10, С.413].

В. Сухомлинський творчість трактує як могутній стимул духовного життя. Відсутність творчого начала в духовному житті вбиває інтерес до навчання [7, С.565].

Відомий психолог Я. Пономарьов визначив творчість як «механізм розвитку». На його думку, центральна ланка психологічного механізму творчості включає здатність до самостійних дій (ініціативу особистості). Його ідею підтримав Б. Ананьєв, визначивши, що справжня цінність особистості починає вимірюватися її творчим внеском у суспільний розвиток [1, с.42].

А. Брушлінський характеризує творчість як процес, у результаті якого з'являється щось нове, раніше не відоме. Зокрема, він вбачає сутність творчого процесу в реорганізації наявного досвіду та формуванні на його основі нових комбінацій [2]. Поняття ж «творча особистість» доцільно розглядати як внутрішній вияв людської неповторності, індивідуальності, унікальності, таланту, здатності до створення самої себе, до самореалізації [5, с.85].

У розвитку теорії педагогічної науки варто враховувати й інші думки з приводу творчості. Так, дослідник Є. Громов указує на те, що творчість передбачає не обов'язкове створення чогось нового за вихідним матеріалом, а може мати форму рекомбінації певних відомих елементів, бо, на його думку, творчість – це не тільки творення чогось нового, а й руйнування.

Творчий потенціал будь-якої людини, у тому числі і педагога, характеризується низкою особливостей особистості, які називають

ознаками творчої особистості. При цьому автори наводять різні переліки таких ознак. Вони виділяють здатність особистості помічати і формулювати альтернативи, піддавати сумніву на перший погляд очевидне, уникати поверхневих формулювань; вміння вникнути в проблему і в той же час відірватися від реальності, побачити перспективу; здатність відмовитися від орієнтації на авторитети; вміння побачити знайомий об'єкт із зовсім іншого боку, в новому контексті; готовність відмовитися від теоретичних суджень, поділу на «чорне і біле», відійти від звичної життєвої рівноваги і стійкості заради невизначеності і пошуку.

Інші автори відносять до ознак творчої особистості легкість асоціювання (здатність до швидкого і вільного переключення думок, здатність викликати у свідомості образи і створювати з них нові комбінації); здатність до оціночних суджень і критичність мислення (уміння вибрати одну з багатьох альтернатив до її перевірки, здатність до переносу рішень); готовність пам'яті (опанування достатньо великим обсягом систематизованих знань, впорядкованість і динамічність знань) і здатність до згортання операції, узагальнення та відкидання несуттєвого.

Треті автори вважають творчою особою, значущою характеристикою якої є креативність як здатність перетворювати діяльність у творчий процес. Є. Громов і В. Моляко відзначають сім ознак креативності: оригінальність, евристичність, фантазія, активність, концентрованість, чіткість, чуливість.

В. Сухомлинський виокремив ряд професійних ознак та педагогічних вимог до творчої професії вчителя, а саме:

- всебічна широка освіта та спеціальна педагогічна, психологічна і методична, теоретична і практична підготовка;

- глибоке знання теорії та володіння мистецтвом навчання і виховання;

- створення у педагогічному процесі духу творчого пошуку з елементами наукового дослідження;

- здібність і готовність до самостійного, постійного розширення свого наукового і педагогічного кругозору шляхом самоосвіти, самовдосконалення, професійного самопізнання і самовиховання;

- органічне поєднання професійних якостей вчителя і вихователя. Вчитель для учнів не лише носій знань, який професійно володіє професійними якостями вчителя-предметника, але одночасно і вихователь;

- вчитель – носій найвищих ідеалів людяності, добра, справедливості й гуманізму. Особистість педагога творить особистість вихованця [9-12].

Досліджуючи процес становлення, розвитку і формування творчого потенціалу особистості фахівця, ми можемо виділити такі фактори, які суттєво впливають на особистість і відіграють значну роль у тих змінах, що відбуваються з нею, це:

- мотивація діяльності і пізнавальна активність. Тільки та людина достойна займатися педагогічною діяльністю, яка постійно опановує нові знання і прагне використовувати їх у практичній діяльності;

- здатність до критичного аналізу – саме за умов постійної саморефлексії, загального і професійного аналізу діяльності майбутній педагог може розвивати і збагачувати свій потенціал, шліфувати свою майстерність;

- самооцінка – є одним з найважливіших показників професійної успішності, бо тільки за умови адекватної самооцінки молодий спеціаліст зможе працювати за моделлю «рівний – рівному» і здійснювати виховний вплив на учнів;

- дисциплінованість – тільки вимагаючи постійно від себе дотримання певних правил і норм, педагог зможе навчити своїх учнів дотримуватися тих вимог, що висуває професія, і познайомить їх з умовами життя людини в суспільстві, навчить не пасувати перед проблемами і труднощами, а успішно вирішувати їх, що є запорукою успіху і самореалізації молоді людини в сучасному суспільстві;

- цілеспрямованість. Уміння ставити перед собою значні цілі, поетапно розв'язувати задачі, досягаючи практичних результатів, допомагає фахівцю бачити перспективу власного інтелектуального і професійного вдосконалення і спланувати розвиток своїх вихованців, чітко визначивши, що, як і за допомогою яких засобів він хоче їм дати, чому навчити, як виховати. Високі естетичні, морально-етичні, загальнолюдські цінності характеризують особистість майбутнього педагога як еталон, зразок, на який можуть орієнтуватися учні, працюючи над розвитком власної особистості.

- толерантність, вміння не тільки висловлювати власну думку, але й з повагою поставитися до думки іншого – одна з характеристик самодостатньої особистості, яка є достойним членом суспільства і може гідно себе поводити з іншими людьми;

- гнучкість мислення допомагає знайти вихід з будь-якої ситуації, практично використати той власний досвід, який буде доцільним при вирішенні даної проблеми;

- образність мислення не тільки дає можливість створювати щось принципово нове, але й допомагає шукати нестандартні підходи і нетривіальні шляхи вирішення будь-яких завдань;

- впевненість у собі допомагає людині, яка безпосередньо займається педагогічною діяльністю, реалізувати свій професійний потенціал і в певній мірі впливати на своїх учнів;

- оптимізм допомагає в найскладніших педагогічних ситуаціях не втрачати віри в кінцевий результат і робити все, щоб в повній мірі вжити ефективних заходів, результативність яких може проявитися й через досить тривалий час;

- здатність правильно визначити проблему, шукати оптимальні шляхи щодо її вирішення допоможуть молодому педагогу відчувати, що педагогічна діяльність – досить тернистий шлях і впевнено по цьому може крокувати лише той, хто не опускає руки перед труднощами.

Усвідомлення даних факторів, розвиток і вдосконалення особистості за цими напрямками сприяє формуванню всебічно розвинутого фахівця, вчителя – музиканта, здатного до самовдосконалення, творчого вирішення проблем і практичної реалізації своїх знань та здібностей у педагогічній діяльності.

Вище зазначені положення мають безпосереднє відношення до проблеми формування творчого потенціалу вчителя музики. Ця професія поєднує в собі різні галузі знання: філософію, естетику, соціологію, психологію, педагогіку, культурологію та різні види мистецтва. Керуючись цим, вчені С. Горбенко та Т. Ковалюк виокремлюють два загальні напрямки у фаховій підготовці вчителя-музиканта: соціально-педагогічний і спеціальний. До соціально-педагогічного автори відносять морально-політичну, загальнокультурну, психолого-педагогічну підготовку, до спеціальної – музично-теоретичну, інструментальну, вокальну, диригентсько-хорову й методичну. Лише дієвий, органічний взаємозв'язок цих складових забезпечить фаховий професіоналізм вчителя музики.

Вчитель музики – це педагог і музикант в одній особі. Тому його творчий потенціал поєднує в собі педагогічно-методичну й музичну творчість. Як будь-який інший за фахом учитель, він весь час знаходиться у нетипових педагогічних ситуаціях, які вимагають швидкого прийняття рішень, миттєвого узгодження різних протиріч, тобто які актуалізують здатність до педагогічної імпровізації. Педагогічна імпровізація вчителя музики є «об'єктивною складовою навчально-виховного процесу, яка виступає засобом інтуїтивного пошуку оперативного розв'язання суперечностей між усталеними, традиційними прийомами музично-виконавської і виконавсько-мовленнєвої діяльності та несподіваною ситуацією взаємодії вчителя й учнів, що потребує нестандартного

застосування цих прийомів» [6, с.60]. Педагогічна імпровізація базується на таких якостях, як кмітливність, винахідливість, здатність до вільного оперування своїми знаннями, досвідом, що в свою чергу обумовлюється мірою внутрішньої свободи, спроможності швидко орієнтуватися в тих чи інших обставинах. Опрацювання цих навичок відбувається у процесі моделювання педагогічних ситуацій, максимально наближених до умов школи. Педагогічні вміння й навички вчителя музики залежать від його ерудиції, обізнаності в різних галузях науки і мистецтва. Як фахівець, вчитель музики повинен легко орієнтуватися у художньо-мистецьких напрямках, стилях композиторів-класиків, жанрових різновидах, володіти міцною базою музично-теоретичних знань, гарно співати, виразно виконувати музичні твори, володіти хормейстерськими навичками, вміти цікаво побудувати бесіду, залучаючи інші види мистецтва, методично грамотно поєднувати різні моменти уроку. При цьому бути емоційною людиною, щоб діти захопилися особистістю вчителя і виявляли інтерес до його уроків.

Учитель музики це – сформований професіонал, як педагог, так і музикант. Ця неподільна єдність ґрунтується на креативній сутності двох окремо взятих домінант: педагогіка і музика. Тому, розглядаючи творчий потенціал вчителя музики, слід враховувати творчу наповнюваність його особистості, як педагога та як музиканта.

На значенні засобів мистецтва у розвитку творчої особистості акцентує увагу В. Сухомлинський. Педагог доводить, що без естетичного виховання взагалі ніяке виховання неможливе. Свій ідеал естетичного виховання видатний педагог убачав у тому, щоб кожна дитина, побачивши прекрасне, заворожено завмирала перед ним, і в подальшому робила його частиною свого життя. Великого значення в естетичному вихованні В. Сухомлинський надавав малюванню й музиці. «Музика є найбільш чудодійним, найтоншим засобом залучення до добра, краси, людяності. Слухаючи музику, людина пізнає себе, пізнає перш за все, що вона, людина, прекрасна, народжена для того, щоб бути прекрасною, і якщо в ній є щось погане, то це потрібно подолати; відчуті погане в самому собі і допомагає музика» [11, С. 171].

Творчий потенціал вчителя музики синтезує в собі різні види творчості, які виступають його специфічними особливостями. Поєднуючи педагогічну, хормейстерську, музикознавську, музично-виконавську, дослідницьку роботу, вчитель музики формує свій професійний потенціал, інтегруючи педагогічні і спеціальні знання.

Ми вважаємо, що джерелом формування та розвитку творчого потенціалу майбутніх учителів музики безпосередньо виступає музична діяльність студента, зокрема музично-виконавська діяльність. Так, творчий потенціал може проявлятися в різних напрямках: у прагненні реалізувати себе в концертно-виконавській і музично-просвітницькій діяльності, в усвідомленні соціально значущих завдань музично-естетичного виховання молоді, в готовності аналізувати і розв'язувати суперечності в професійній діяльності з урахуванням суб'єктивних (особистісних) і об'єктивних (соціальних) чинників. На рівні фахової підготовки творчий потенціал музиканта-виконавця знаходить своє відображення в інтерпретації і в музично-виконавському спілкуванні з музичним досвідом людства.

Сучасна система вищої мистецької освіти багата на різноманітні форми становлення творчого потенціалу майбутніх музикантів-виконавців. Так, характер індивідуальних занять сприяє гнучкому диференційованому і планомірному розвитку всіх компонентів творчого потенціалу студентів. Широта й різноманітність прийомів, форм і методів індивідуальної роботи сприяють ефективній реалізації здібностей і творчих сил особистості студента. Однак найефективнішою формою сприяння становленню творчого потенціалу майбутнього музиканта-виконавця, на думку В. Восводіна, є навчальний оркестровий колектив як соціокультурна модель суспільства. Саме в оркестровому класі створюються умови для формування таких творчих здібностей і потенційних можливостей, які накладають відбиток на всі аспекти життя й діяльності музиканта-виконавця. Через художнє відображення морально-естетичних аспектів світу, взаємин у колективі, багатогранності соціальної перцепції творчості як основи діяльності оркестрового колективу закріплюються й збагачуються приховані, невикористані резерви в музично-виконавській діяльності кожного його учасника.

Творча активність кожної особи є рушійною силою у формуванні ціннісної картини світу. Основою становлення творчого потенціалу музиканта-виконавця є акретаксія – здатність прирощувати потенційні творчі можливості й формувати нові ціннісні настанови. Особливості акретаксії в навчальному оркестровому колективі такі: 1) оркестр як соціальна модель суспільства відображує духовну сторону життя через художньо-творчі цінності; 2) чинником прирощення потенційних творчих можливостей студента є аксіологічний аналіз – інтерпретація музичного репертуару оркестру; 3) творчий

потенціал студента найефективніше збагачується в інтегративній моделі «сприйняття – інтерпретація – концертне виконавство»; 4) творчий потенціал студента розширюється в постійному народженні оригінальних ідей, в нестандартних підходах до розв'язання проблем, в модернізації відомого, в умінні імпровізувати й бачити альтернативи розв'язання тієї самої проблеми. У творчих пошуках особистість музиканта-виконавця долає нові бар'єри, і цей процес супроводжується багатоголовою переживань. Однак для підтримання емоційного тону виконавця потрібна надія на успіх і реальні творчі досягнення. Каталізаторами творчих досягнень постають такі цінності – якості, як креативність, віра в себе, емпатія, енергійність і наполегливість, артистизм, рефлексивність, творча активність [3].

Особливості творчого потенціалу вчителя музики розкриваються також у поєднанні якісно різних видів творчості, як-то: педагогічно-методичної (застосування нестандартних прийомів, методів і форм роботи на заняттях), виконавсько-інтерпретаційної (індивідуальна унікальність виконання музичного твору) і власне музичної (імпровізація, створення, аранжування тощо).

Крім того особливістю творчого потенціалу вчителя-музиканта виступає наявність двох принципово різних видів психологічного процесу, один з яких зумовлений, безпосередньо, педагогічною діяльністю (психолого-педагогічна взаємодія вчителя і суб'єктів навчання), а інший – специфікою художнього

сприймання і виконання музичних творів (музично-психологічний процес осягнення творів мистецтва).

Висновки і перспективи подальших розвідок напруму. Таким чином, аналіз психолого-педагогічних досліджень творчості, про необхідність розвитку якої зазначав ще В. Сухомлинський, вважаючи її могутнім стимулом духовного життя людини, дає нам змогу стверджувати, що творчий потенціал особистості – це інтегративна цілісність природних і соціальних сил людини, що забезпечує її суб'єктивну потребу у творчій самореалізації і

розвитку. Ефективній реалізації здібностей і творчих сил особистості студента сприяють широта й різноманітність прийомів, форм і методів як індивідуальної так і колективної роботи студентів.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Ананьев Б.П. Людина як предмет пізнання / Б.П. Ананьев. – М., 1969. – 300с.
2. Брушлинский А.В. Психология мышления и кибернетика/ А.В.Брушлинский. – М.: Мысль, 1970. – 191 с.
3. Воеводін В.В. Педагогічні умови становлення творчого потенціалу майбутніх музикантів – виконавців в оркестровому класі. / В. Воеводін — Автореферат дис.канд. пед. наук. 13.00.02. – К., 2007.
4. Загвязинський В.І. Педагогічна творчість учителя/ В.І. Загвязинський // Педагогічна творчість і майстерність: хрестоматія / укл. Н.В. Гузій. – К.: ЗМН, 2000. – 168 с.
5. Психологія і педагогіка життєтворчості: [навч.-метод. посібник] / ред. рада: В.М. Доній, Г.М. Нессен, Л. Сохань, І.Г. Єрмаков та ін. – К., 1996. – 79 с.
6. Смиринський В.М. Формування у майбутніх учителів музики готовності до педагогічної імпровізації. / В. Смиринський. — Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. – К., 1998. – 169 с.
7. Сухомлинський В.О. Вибрані твори : в 5-ти т./ В.О. Сухомлинський. – К. : Радянська школа, 1976. – Т.1. – 509 с.
8. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5-ти т. / В. О. Сухомлинський. – К. : Радянська школа, 1976. –Т. 2. – 670 с.
9. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5-ти т./ Сухомлинський Василь Олександрович. – К.: Радянська школа, 1977. – Т.3.– 669с.
10. Сухомлинський В.О. Вибрані твори : в 5-ти т./ В.О. Сухомлинський – К.: Радянська школа, – 1977. – Т. 4.– С. 393-622.
11. Сухомлинский В.А. О воспитании : [выдержки из работ] / В.А. Сухомлинский – 6-е изд. – М. : Политиздат, 1988. – 269 с.
12. Сухомлинский В.О. Сердце отдаю детям / Сухомлинский Василий Александрович. – Київ: Радянська школа, 1988. – 270с.
13. Філософія: підручник/ за заг. ред. М.І.Горлача, В.Г. Кременя, В.К. Рибалки. – К., Харків : Консум, 2000. – 548 с.

УДК 37.091.12

ГУМАНІСТИ ПОТРІБНІ ЛЮДСТВУ

Анатолій КУЗЬМІНСЬКИЙ, Людмила ПРОКОПЕНКО (Черкаси)

У статті характеризується діяльність В. Сухомлинського, А. Макаренка, Я. Корчака, О. Захаренка та окреслюється їх значимість у розвитку педагогіки гуманізму.

Ключові слова: В. Сухомлинський, А. Макаренко, Я. Корчак, О. Захаренко, педагогічна діяльність, розвиток, особистість дитини, педагогіка гуманізму.

В статье характеризуется деятельность В. Сухомлинского, А. Макаренка, Я. Корчака, А. Захаренко и определяется их значимость в развитии педагогики гуманизма.